"ማሕታ''

ቅድሚ 42 ዓመታትዝተጻሕፈት

<u>ሕታም ቑ.2 ሰነ 1975 ዓ.ፈ</u> ብሓልዮት ህዝባዊ ሓይልታት ሓርነት ኤርትራ ኣብ ሜዳ ዝሕተም ወርሓዊ መጽሄት።

ነቲ ኣብቲ እዋንቲ ዝነበረ ብቕዓት መርሒነት እትምስክር፡ ንቕሓት ሰራዊትን ስሩዕ ህዝብን ሓፍ ንምባል ዝካየድ ዝነበረ ፖሎቲካዊ ኣስተምህሮ ኣብ ውሽጢ መጺሄት ማሕታ ንመልከት።

"2ይ ክፋል"

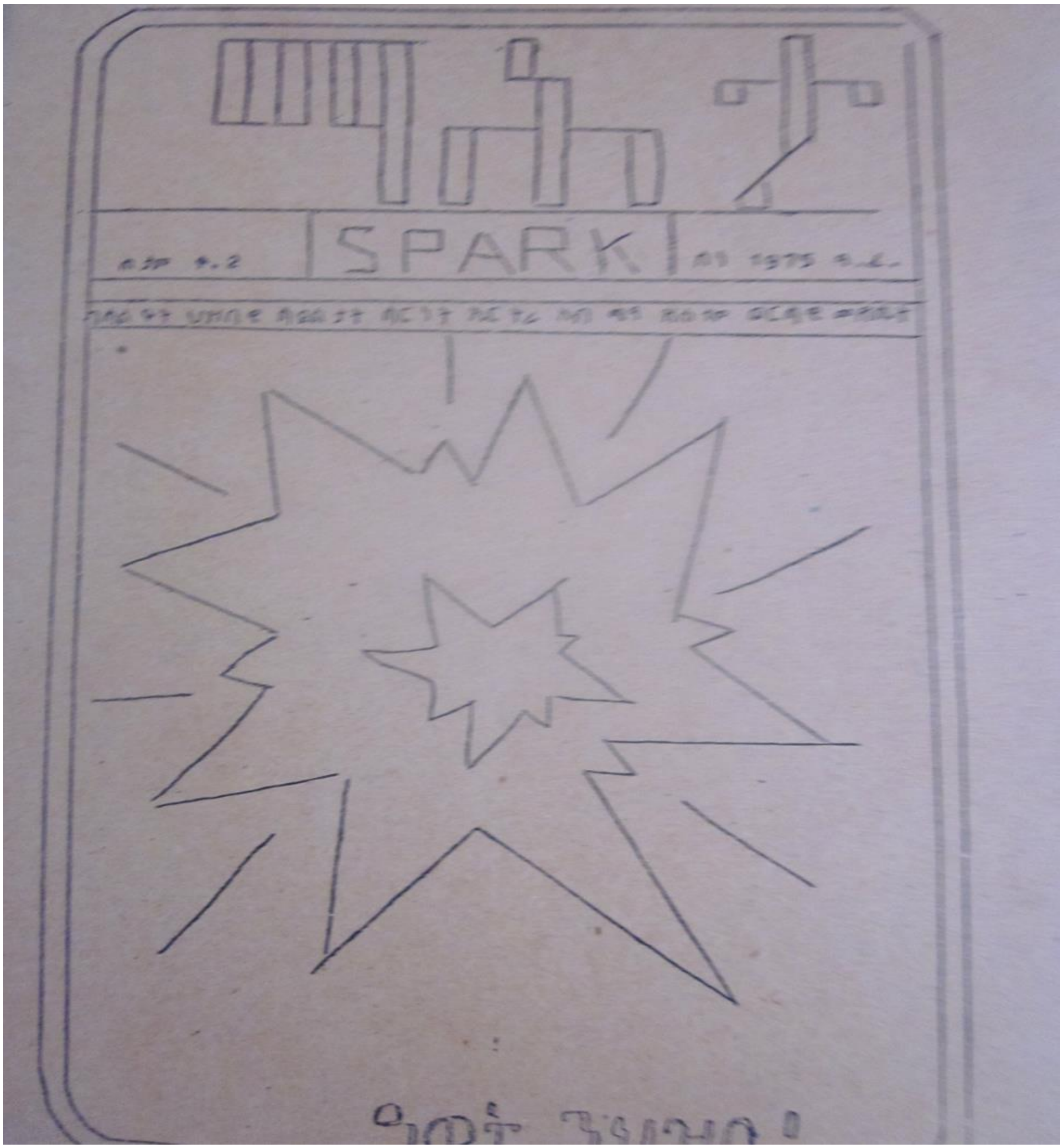

ጽእኒ ሊሰኹም ሃኒምኹም እሠመራ ከም እተአተዉ ዝገበርኹም ደጋኑስ በጠሸሸ ዝሰኸረይ ይጦሰሎኹም፡ አይኮነን ። ጠቦት ኣየቀይሕን እዩ ። ነቲ ጠቋ አይተጋዐጸጹዋ ። ንሲቶም በናይ ሃገርምን ሕዝቦምን ፍቕሪ በናይ ሃገር ነት ነበለባለ ጠዊ እ ዓም ሰኺርም ዝነበረ ።

ሰዉራ ናይ ዉሉቀ ሰባት አይኮነን ። ዱሌት ጠፋሽ ሕዝቢ፣ ሰራሕተኛን ጠረሰታይን ዝንጸባርቑ፡ በዱሌት ሕዝቢ ዝተከለን ዝምራሕን ሕዝባዊ ምንቀስቃስ እዩ ። ከቲሮፍ ዘይክእለ ታሪኻዊ ግዱነት እዩ ። እብዚ ታሪኻዊ ጉዕዘዚ ዉሉቀ ሰባት ከከም ዓቕሞምን ከእለቶምን ዝተፈላለየ ተራ አለዎም ። ተራእም ዓቢ፡ ንእሽቶ፡ ማእከላይ ክኸዉን ይኽእል፡ እምበር ከም አባላት ደርጊ ዝጠሰበያ ሰዉራ ኤርትራ ናይ ፍሉያት ሰባት በሕታዊ ጻዕሪ አይኮነን ። ናይ ምሉእ ኤርትራ ሃገራዊ ቓልሲ እዩ ። ፋሽስታዉያን ደርግ ካብ ዓቕሊ ጽበት ዝተላዐለ ከምዚ እንተበሉ ግዝያዊ ጠገዝ ንምርካብን ንገለ ዓያሹ ንምትላልን ዱእ እምበር ሰዉራ ኤርትራ በዱሌት ሕዝቢ ኤርትራ ካብ ዉሽጢ ኤርትራ ዝነቀለ ምኗኑስ ካልእ ይተረፍ መዓሙቕ ሰቢ ደርጊ ይፈልጦ እዩ ። ካብ በዙሕ ምልፍላፍ ጠንቲ ፍረ ጧፍ፡ ከም ዝበሃል በዙሕ ምልፍላፍ ነታ ፍረ ጧፍ ዝረኸቡዋ እናመሰሎም ይኹኑ ።ግን ከነዘኻኽርም እንደለይ ጠቦት ሽሕ ግዜ እንተተደጋገመ፡ ጠቦት ጠቦት እዩ ። በዘይካ ጠቦት ካልእ ክኸዉን አይክእልን ።ናይ አርእያ በላይ ናይ ምልፍላፍ ክእለት እዉን እንተኹነ፡ ነቲ ጠቦት ናብ ጠቋ ክቕይር አይክእልን ።_

ሰውራዊ ባህሊ ::

በሕሊ ዝብሃል ናይ ሐደ ሕብረተ ሰብ ልማድን፣ ሃይማኖትን፣ ቋንቋን ፍልጠትን ወዘተ. ማለት እዩ ::ሰብ ጸጸጠቢሩ ምንባር ካብ ዝጀመረሉ ዘመን አተሒዙ አብ ዐለታዊ መነባብርኡ ዘጋጥምዎ ሽግራት እና ተላዘበን እና ቃለበን በብዝፈተሉ ግዚ ንናብርኡ ሐደ ፍሉጥ መስርዕን አገባብን እና ሃበ ይኸይድ:: እዚ መስርዕዚን አገባብን እዚ ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ ብቓል ይኹን ብጽሑፍ እና ተመሐላለፈ ምስ ቱ ዘሉ ሐዱሽ ምዕባለ ከእ እና ተሰማመዐ በበግዜኡ ይሕደሰን ይለወጥን::ባህሊ አብ ዝተፈላለዩ ሕብረተ ሰብ ብዝ ተፈላለዩ መንገዲ ሰለ ዝህነጽ:ዝ ተፈላለዩ ቅርጽን መልክዕን ሒዙ ይርከብ ::መበቑለ ወዲ ሰብ ሐደ እኳ እንተኾነ አብ ብዙሐት ክፍለታት ናይ ዓለም ፋሕ ኢሉ ሰለ ዝሰፈረ እሞ እዚ ክፍለታት እዚ ከእ ዝተፈላለዩ ናይ አዩር ኩነታትን ናይ መግበን ማይን ሽግራትን ካለእ ባሕርያዊ ጠባያትን ሰለ ዘለዎ ነፍስ ወከፍ ሕብረተ ሰብ ምስ ባህርያዊ አከባቢኡ ዘለዎ ዝምድና ሐደ ክኸውን አይከእልን እዩ ::ንአብነት አብ ኢርትራ አብ መንን አብ ደጋ ዝነበሩን አብ ቆላ አብ ሃረር ዚነበሩን ዜጋታት ናይ አለባበሳን መግበን ሰራሕን ወዘተ.ፍለለይ ይርከብ ::

ከበባ ዘሕሊ: ቆላ ከእ ሃረር ብምጂኑ ጥራይ እኳ አብ ከሉ ቱሉ ቦታ ዓቢ ናይ አነባብራ ፍለለይ ከም ዘምጽእ ብሩህ እዩ ::ካብዚ ንላዕሊ ግን ከበባ ንሕርሻ: ቆላ ከእ ንምርባሕ ከብቲ ምቹእ ሰለዝኾነ ሕዝቢ ኢርትራ ካብ ጥንታዊ ታሪኹ ጀሚሩ ካብ ግሕረሰን ሰበኽሲ'ምነትን ተኸፋፊሉ ክነብር ንረኽቦ ::

ማሕረስን ሰበኸሳግምነትን ነና ቶም ኣገባብ ዘለዎም ዓይነታት ሰራሕ ስለ ዝኾኑ፡እቶም ኣብ ግብሪ ዘውዕልዎም ሕብረተ ሰባት ወይ ጉጅለታት ነና ቶም ናይ ኣነባብራ ስርዓት የማዕብሉ።።እቶም ብማሕረስ ዝነብሩ፡ንስርሖም ዝጠቅሞም በብዓይነቶም ኣንስሳታትን ናውትን ኣጥሪዮም፣ዓዲ ተኺሎም፡ኣብ ሓደ ውሉን ቦታ ክነብሩ እንከለው፡እቶም ሰበኽ ሳግም ከኣ ጠይሎም ኣብ ከብቶም ርባሕ ስለዝኾነ ኣብ ሓደ ፍሉይ ቦታ ክይሰፈሩ፡ከብቶም ሳዕሪ ክረኽብሉ ናብ ዝኽእሉ ቦታታት በብግዜኡ ክጉዓዙ ይነብሩ ።። ስለዚ ከኣ ገዛውቲ ሓረስቶት ድልዱላን ነበርን ክኾውን እንከሎ፡ገዛውቲ ሰበኽ ሳግም ግን ከም ተንቦበት ብዝኣመሰለ ብቐሊሉ ክትከልን ክመሓውን ዝኽእል ዝተሰርሐ ገዛያዊ መዕቀሊ ኩይኑ ንረኽብ ።።መግቢ ሓረስቶት ጣይታን ቀጫን ጸብሕን፣መግቢ ሰበኽ ሳግም ግን ጸባ፡ብራሕ፡ገዓት ወዘተ.ይኸውን ።።ምስ እዚ ተተሓሒዙ ናይ ኣበላልዓ ልምድን ናይ መኣዲ ስነ ሥርዓትን ይምዕብል:: ዕላታዊ ሸግር ወዲ ሰብ ከምዚ እናበለ በብዓይነቱ ሚላታት እናተፈትሐ ምስ ዝኸይድ፡እቲ መፍትሒ ከኣ ተደጋጊሙ ኣብ ግብሪ ምስ ዝውዕል ሓደ ኣካል ናይቲ መዓልታዊ ተግባራት ናይ ሓጹ ሕብረተሰብ ይኸውን እሞ፡ከም ልምዲ መጠን ኣካል ናይቲ ባህሊ ኣሉና ኣንጸውና ሓፈሻዊ ኣበላልዓን፡ኣለባብሳን፡ኣከያይዳን፡ኣዘራርባን፡ኣሰራርሓን፡እምነትን ፍልጠትን ወዘተ.ናይ ሓደ ሕብረተሰብ ይኸውን ።።

ካብዚ ሓደ ነገር ንርእ ሰብ ምእንቲ ክነብር ንባህርያዊ ኣከባቢኡ/ማለት ንመሬት፡ንኣየር፡ንማይ ወዘተ./ብስርሑ ንኽለውጥ እሞ ኣብ ጥቕሙ ንኸውዕሎ ኣብ ዝቃለሰሉ ግዜ፡ እቲ ውጽኢት ናይ ጻዕሪ ሓደ ካብቲ ሃናጺ ናይ ባህሉ ይኸውን ማለት እዩ።።እንተኾነ ግን ባህሊ ናይ ሓደ ሕብረተ ሰብ፡ጥሩኝ መለከ

ውን ቀርጹን ዝሕዝ በቲ ኣብ ውሽጡ ዝርከብ መዓልታውን ገዝያ
ውን ኣሰጣጥባን ገርጭታትን ኣብ ኣፈታትሕሉ እዩ ።ንኣብነት፣
ቀደም ዘመን፡መሬት ናይ ኩሉ ስለ ዝነበረት፡ቀዓሞት ኣቦታትና
ሐቢሮም እናሰርሑን እናኣፍረዩን ሐቢርካ ናይ ምብላዕን ጾዐቻ
ዩኳምንባርን ባህሊ ከም ዝነበሮም ታሪኽ ይነግር ።ምስ ምዕባ
ለ ሕብረተ ሰብ ግን መልከዐ ናይ ዋንነት መሬት እና ተለወጠ
ስለዝኸደ፡ማለት መሬት መሬት ናይ ኩሉ ምኻና ተሪፉ ብዓሌትን
ብጉጅለን ወዘተ. ።ክተከፋፈል ምስ ጀመረት፡እቲ ዝነበረ ናይ
ሐባር ናብራን ብለዐን ለምዲ ዓሌታውን ወገናውን መለከዐከጢዙ
ጀመረ ።ምስሉ ከአ ናይ ዓሌታትን ወገናትን ውድድርን ምግጪውን
እቲ ሐደ ናይ ምዕብላለን ምግዛእን ለምድን ዱሌትን ስለ ዝተ
ላዕለ፡ሰብ ብሰብ ክጽቀጥን፡ክጭኰንን፡ክግዛእን ጀመረ ። እቲ
ዝነበረ ናይ ሐባር ናብራ ተቐይሩ ሰብ ናብ ገዛእን ተገዛእን
ናብ ጉይታን ጊላን ወይ ባርያን ተለወጠ ።እዚ ከአ ንገዛእ
ርእሱ ና ቲ ኣገባብን ስነ ሥርዓትን ስለ ዘማዕበለ፡እቲ ባህ
ሊ ንመግዛእቲነትን ንባርነትን ከም ዝጥዕም ኰይኑ ይሕደስ ።

ሕዝቢ ኤርትራ በዚ ተመቒሉ ዙሉ ናይ ምዕባለ ደረጃታት
ሐሊፉ፡ኣብዚ እዋን እዚ ኣብ ትሕቲ ባዕዳዊ መግዛእቲ ኢትዩ
ጸያ፡ሐደ መሰፍነ ርእሰማላዊ ባህሊ ንኸማዕበለ ተገዲዱ ገረ
ኸቦ ።እዚ ባህሊ'ዚ ሕዝብና ተገዛእይ ምእንቲ ክኸውን ብመ
ሰፍናውያንን ገዛእትን መዝመዝትን ብፍላጥ ዝጸንዐን ዝቖር
ገጠን ስለ ዝኾነ መብዛሕትኡ ባህልታትና ኣብቲ መጻኢ ናይ ማ
ዐርነት ሕብረተ ሰብና ዝለወጥ ወይ ዝመጠየሽ ምኹኑ ጥርጥር
የለቦን ።እቲ ዱጠር ወይ ሕማቕ በሕልታት ኢሉና እንቕጽር
በብግዚኡ እናረቛሕና ክንተንተኖን ዝለወጠሉ ምኽንያት ከአ
ክንገልጸን ኢና ።ንግዚኡ ግን መሰፍነ ርእሰማላዊ ባህሊ እ
ንታይ ምኽኑን ከመይ ኢሉ ከአ በሰውራዊ ባህሊ ከም ዝለወጥን

ብጠፈሽሉ እንተ ዝረብናሉ፡ከም መእተዉን ምሕባብን ከኸነና ይኽእል ።

ብመሠረት፡መሰፍንነት ዝብ ሃለ፡መሬት ብሕልፊ ደማ ናይ ሕርሻ መሬት፡ናይ ውሑዳት ሰባት ኩይኑ፡መብዝሕትኡ እቲ ጠረብታይ ነቲ መሬት መሳፍንቲ ገፈረጃ እናጠረሰ ወይ ኣብ ገዛእ መሬት ገብሪ፡መገሰ፡ወዘተ።...እናኸፈለ ዝነብረሉ ናይ ምዕባለ ደረጃ እዩ።እቲ ጠረብታይ፡ሽሕኳ ዘይሸፃፕን ዘይሰውጥን ብምሉኡ ካብ ባርያ ዝጠሸ እንተኾነ፡ካልእ ዕዱል ስለ ዘይብሉ ገዱነት ከም ጠደ ገዛእን ባርያን ናይ መሳፍንቲ ኩይኑ ይነብር ።ኣብ ኤርትራ መሰፍንነት ኣዘዩ ዝገነነሉ ግዜ ጥሊያን ቀደሚ ምእታው እዩ።ብፍላይ ኣብ ከበሳ መሳፍንቲ ጠማሲን ብርተዐ ናይ ጦገእ ጠይሊ ይእከቡን የደለደሉን ብምንባሮም ንዘተረፈ ሕዝቢ ከበሳ የገብርዎ ነይሮም እዮም ።እቲ መሰፍናዊ ኣገባብ ግን ኣብኣቶም ጥራይ ተወሲኑ ከይተረፈ፡ኣብ ሰራየን ኣከለ ጉዛይን ከምኡ እዉን ኣብ መታሕትን ምብራቓዊ ቆላን፡ኣብ ኩለን ብሔራት መመለከሪ ሒዙ ዝዓብለለሉ ግዜ ነይሩ ።

ከምቲ ዝተጠቐሰ፡መሰፍናዊ ስርዓት ንሕዝቢ ኣብ ናይ ገባርነት ሠራሕ ወሲኑ ጊላ መሰፍናውያን ከምዝኸውን እዩ ዝሕዘ ።ካብ ሠራሕ ማሕረስ ጠሊፉ ብጥበቡ ክናበር ዝደሊ ሰብ ··ጠቢብ፡ቡዳ፡ኣንጠረኛ፡ኣለማይ ወዘተ.ዝብል ስም ስለ ዝወጽዎ ምስሉ ተሓጊሩ ከሎ ዝብኢ፡በላዐ ሰብ፡··ወዘተ...ስለ ዝብሃለን ብዝሒ ሕዝቢ ገባራይ ናይ መሰፍናውያን ኩይኑ ተጸቒጡ ክነበር ይግደድ ።ኣብ ሃገርና፡ሕዝብና ነዚ ጨቋኒ ስርዓት ኣዘከም ቃል ወንጌል ወሲዱ ··ኽብረቅ ጸጠይና ዝነገሠ ንጉሥና·· ብዝብል ሕሉና ወዲ ሰብ ዝሰብር ፍልስፍና ተመሪሑ ኣሜን ኢሉ ከገዛእ ተናቢሩ ኣሎ ።መሰፍናውያን ን ሃይማኖት ኣቢ ከይተረፈ ንዓእቶም ከም ዝጥዕሞም ስለ ዝተርጎምዎ በዓል ኃይለ ሠላሴ

ብእግዚአብሔር ዝተሸምና ነጋውስ ኢና ኢሎም ጠስዮም ከሰብኩ እንከለው፡ እቲ ብጥቁና ዝደንዘዘን ከይነቕሕን ከይምሃርን ዝተወገደን ሕዝቦም ነቲ ጠቦቶም ጠንጕፉይ ኢሉ ይቕበሎም ነይሩ ። እዚ እምነትዚ ኣብ መንገ ሕዝብና እውን እንተኹነ፡ ጠሊፉ ጠሊፉ ዝተረኽበሉ ግዜ ኣሎ፡ ፡መሠረቱ ከኣ እቲ መሰፍናዊ እንከሎ ዘሎና ግዙእ ምሕንን ገብሪ ምኽፋለን፣ ንገይታ ምስጋዱን ባህልታትን ሰለዝኾነ ሕዝብና ባዕሉ ጸዊሩ፡ብነብሱ ጠዊሩ፡መሰፍንነትን ነጋውስን ዘይብሉ መንግሥቱ መሥሪቱ ከምጠይር ዘይከኣል ዝመሰለ ሰለዝነበረ እዩ ። እዚ እተጠባሰበ እዚ፡መንቀሊ ናይ ዝኾነ ይኹን ካልእ መሰፍናዊ ባህልታት ሰለዝኾነ፣ እብዚ ጽሑፍቲ እዚእ ናብኡ ኢና እነድህብ ።

ታሪኽ ኤርትራ ተባሂሉ ካብ ወሊዱ ናብ ውሉድ ብአፍ ዘዘንተወልና ኩሉ ታሪኽ ናይ መሳፍንቲ ዱአ እምበር ናይ ሕዝቢ አይኮነን ። ታሪኽ ንርእሱ ጠደ አዝዩ እገዳቢ ክፍሊ ናይ ባህሊ ሰለዝኾነ መሳፍንቲ እብዚ ተዋጊኦም፡ በዚ ጠሊፎም፡ እዚ ገይሮም ከብሃል እንከሎ፡ እቲ ሕዝቢ ከመይ ኢሉ ይናበር ከም ዝነበረ ዝገለጾ እኻሊ ጽሑፋት ዘይብልና ምዃንና የሕዝን እዩ ። እንተኾነ ግን ከምቲ እንዕዝቦ ሽሕ እኳ መሰፍናዊ መግዛእትን ባህልን ብጠይልን ብጥቁናን ይዕብልል እንተነበረ ። እቲ ናይ ጥንቲ ናይ አቦታትና ናይ ሐባር መነባብሮን ባህልታትን መሠረቱ ከይለቐቐ ከባብ ሕቜ በጺሑ ክንረኽቦ እንከሎና እቲ ሕዝቢ እንጻር እቲ ዘጸቐጦን ዝጥቁኖን ሰርዓት ብርቱዕ ተቓውሞን ቓልሰን ይገብር ከም ዝነበረ ክንርዳእ ንኽእል ። ንእብ'ነት ሕዝቢ ኤርትራ ከፋል ገብርን መገስን ዱአ እምበር መረቱ ንመሰፍናውያን እሕሊፉ እይሀበን ። እንተይ ዱአ፡ እቲ ዝነበረ ጸካም/ማለት ካብ ወለዲ ናብ ውሉድ ዝተሐላለፍ/ናይ መሬት ምክፍፋል ሥነ ሥርዓት፡ ኣብ ጠደ ጠደ ዓዱታት ናብ ዓባ እናለወጠ ገራሁ ዓዲ ብውልቂ ሰባት ከ

ንዲ ዝተጠዝ:ብምሉኡ ወዲ ዓዲ ወይ እንዳ ከምዝውነን እዋ ኩ
ሉም አባላት ከምዝጠርስዎ ይገብር ዱአ ነበረ ። እዚ ዝኾነሉ
ምኽንያት ከአ መሬት ብጸለማ ካብ ውልቀ ሰብ ናብ ውልቀ ሰብ
ክተሓላለፍ እንከሎ ንጠደ ብዙሕ ነቲ ጠደ ሒደት ሰለ ዝበጸሖ
እዋ ከአ እብ መንገ ሕዝቢ ዘይተመጣጠነ ናይ ሀብቲ ትሕዝቶ
አኽቲሉ ናብ ርኹብን ሰኡንን ከይከፋፍሎ ብምባል አቦታት ባዐ
ላቶም ተፋቲዎም ንዘይደለዩዎ ናይ መሬት ትሕዝቶ አገባብ ንኺ
ቀውም ዝመሃዝዎ መፍትሒ እዩ ።

ዓሰነት:ጠደ ካብቲ ንኤርትራዊ ሕብረተ ሰብ ፍሉይ መ
ለከዐ ዝህብን ሕዝብና ደላይ ናይ ጠባር አነባብራን ማዐርነት
ን እዩ ዝብሉን ባህሊ ሰለዝኾነ:እብ ዝጠለፈን መጻእን ታሪኽ
ኤርትራ ዘለዎ ተራን እገዳሰነትን ብቀሊሉ ዝግመት አይኮነን ።
ንዓኡ ምስ መሰሉ ከም ወፈራ:ማሕበር:ንግደት:ወዘተ..ዝአም
ሰሉ ተአኪብካ ናይ ምሰራሕን ምሕጋስን ባህልታት ከንወስድ አ
ንኸሎና መሰፍናዊ መግዛእቲ ንሕዝብና ዝምዝምዝን ዝኸፋፍሉን
ዘይንዝዝን እዩ እንተኾነ:እቲ ሕዝቢ ብዝተኻእሎ መጠን እንዳ
ሩ እና ተላዐለ ዐለታዊ ሽግሩ ከፈትሕ ህርዱግ ዝብል ከምዝ ነበረ
ን ዘሎን ከንርዱአ ንኽእል ። እዚ ፈተነዚ ግን ኩሉ ግዜ ጸብ
ለለ ኢሉም ንዝርአዩ ሽግራት ንምፍታሕ ዝገበር ሰለዝኾነ:ነቲ
ዓብሊሉ ዝርከብ መሰፍናዊ መግዛእትን ስርዓትን ባህልን ብም
ሉኡ ከይተንከፈ ንጠደ ጠደ ዐንቀፋታት ጥራይ ተኹብ ተኹብ አ
ናበለ ሰለ ዘለዐለ:እኹለ መፍትሑ ክኸውን አይክእለን እዩ::
ሰለ ዘይክእለ ከአ:ኤርትራ ክሳብ እዚ ዘሎ ዩ ግዜ ግዝአት
መሰፍናውያን ኮይና ንረኽባ ።ጥለያን ንኤርትራ ምስ ጠዛ:በቲ
ዝነበረ መሰፍናዊ አገዛዝአ ንምጥቃም:እብ ነፍሲ ወከፍ ክፍለ
ታት ኤርትራ ጠደሰቲ ሹመኛታትን ሰበ ሠለጣናትን ብምሻምን መ

ሬት ካብ ሕዝቢ እናገደፈ ሃብቶም ብምድላብን ንመስፍንነት ሰ
ድሽን ዘመናውን መለከዐ ሃበ ::ሽሕ እኳ ጉለቲ:ገበሪ ንመስፍ
ናውያን እተረፈቶ እዩ ኢሉ እንተ ኣወጀ:ኣብ ገበሪ ዘይወዓለ
ብምንባሩ እቲ ኣገባብ በርቲዑን ደሰኪሉን እዩ ዝርከብ ዝነበ
ረ ::ኣብ ልዕሊ እዚ ኩሉ ግን:ኤርትራ ብምሉእ ንመጀመርያ ግ
ዜ ኣብ ትሕቲ መግዛእቲ ባዕዳውያን ምዕራባውያን ስለ ዝኣተወ
ት:: ታሪኽን ባህልን ሕዝቢ ኤርትራ ዝተፈለየ ቀርጺ ክሕዝ ጀ
መረ ::መንግሥቲ ጥልያን ርእሰ ማላዊትን ሃጸያዊትን ስለ ዝነ
በረት ኤርትራ ኣብ ትሕቲ ርእሰ ማላውነትን ሃጸያውያንን እ
ትያ ማለት እዩ ::ኣብ ርእሲ እቲ ዝነበረ መስፍናዊ ትሕዝቶ
ርእሰ ማልነት ተጨዊሱ ማለት እውን እዩ ::ስለዚ እቲ ብመስ
ፍናውያን ገዛእቲ ተዘርጊሑ ዝነበረ ባህሉ ርእሰ ማላዊ ባህሊ
ክእ ተጨዊሩያ እሞ ቀስ እናበለ ናይ ክልቲኡ ኢኮኖሚያዊ ትሕ
ዝቶ ባህልታት ተጨቃዊሩ ነቲ ዝጠቕስናዮ መስፍን ርእሰ ማላዊ
ባህሊ ሃኒጹ:ርእሰ ማላዊ ባህሊ እንታይ እዩ ::

ርእሰ ማላውያን መብዛሕትኦም ምዕራባውያን ጸዓቕ ክኸ
ኑ እንከለዉ ዓበይቲ ኢንዱስትሪያታትን ፋብሪካታት ካልኦት እ
ብያት ዐዩን ንግድን ንምውናን ነቲ ጠፋሽ ሕዝቢ ጢደት ደሞዝ
እናኸፈሉ ብጉልበቱን ርሃጹን እናኸሰቡ ሃብቶም ዝድልቡ ውልቀ
ሰባት እዮም ::ናይ ገንዘብን ንብረትን ሀርፋኖም ዘይዕገት ስ
ለ ዝኾነ:ንብሕታዊ ጥቕሞም ልዕሊ ዝኾነ ይኹን ናይ ጠባር ጥ
ቕሚ ዝርእዩን ንኽረኽብዎ ክእ ብምሉእ ጠይሎም ዝጸዕሩን ቁሩ
ጺዶ ዝኾኑ ሕብረተ ሰብ እዮም ::ልክዕ ከምቲ መስፍናውያን ና
ቶም እመጠዓድራን ባህልን ዘኽትሉ:ርእሰ ማላውያን እውን ዱለ
ዱለ መንግሥቲ እቝሞም ስርዓቶምን ባህሎምን ዘዝርገሑ በዓለ
መንግሥቲ ኣመሪካ ጠዓልቲ ጠዓልቲ ብዝገበርኦን ብዝዛረብኦን
ክንግንዘብ ንኽእል ::እቲ እዚ እዮም ዝሕቡኡ እምነቶም ኣብ

ውሉቀ ሰብነት ወይ ብሕታውነት ዝተመርኰሰ ስለ ዝኾነ ማሕበራ
ዊ ናብራን እዩ ። መንቀሊ ርእሰ ማላዊ ባህልታት እዚ እንካብ
ኮነ ናብ ኤርትራ በየናይ መንገዲ ኣተዩ ከም ዘሎ ምርዳእ ኣ
ገዳሲ ይኸውን ።

ጥልያን ንሕዝቢ ኤርትራ ብመስፍንነቶም ኣቢሉ ከገዝኦ
ም ዝመደበ ። ብባህሎምን ስርዓቶምን እንተጠዝኩዎም መግዛእተይ
ከቕለለይ እዩ ብምባል እዩ ዝነበረ ። ግን ርእሰ ማላዊ መኸብ
ቡ መታን ከይተርፍ፡ ዓበይቲ ናይ ሕርሻ ቦታታትን ብዙሓት ፋብ
ሪካታትን ብምኽፋት፡ ኣብ ዓዲ ዝሰርሖም ኣቕሑ ከአ መታን ኣብ
ኤርትራ ክሸየጡሉ፡ ዕዳጋታት ብምስፍሕፋሕን ንሃገርና ኣካል ና
ይቲ ሃጸያዊ ዝኾነ ቁጠባዊ ትሕዝቶኡ ገበራ ። እንተኾነ ግን፡
ንሕዝብና ከም ወተሃደራትን ኣገልጋሊኡን ሠራሕተኛኡን ጥራይ ሒ
ዙ እናመዝመዘ ብረሃጽም ናይ ምህብታም ዕልየት ስለ ዝነበሮ፡
ካብቲ ዝነበረና ናይ ዕንቅርና መጻወድያን ዕጡር መስፍናዊ ባ
ህልታትን ከም ዘይወጽእ ገይሩ ክገዝኦም ፈቲኑ ። ግን ንጠደ ሕ
ዝቢ ደንቆሮ ኢኻ እሞ ብዕንቅርናኻ ተናበር ኢሉካ ናይ ምሕባ
ሩን ምምሃርን ክእለት ከተዓግት ስለ ዘይከኣለ፡ ብዙሓት ኤርት
ራውያን ነቲ ጥልያን ዝውስኖሎም ዝነበረ ጠጽር እናፈንጸጉ ካ
ብቲ ባህልታትን እተጠሳሰቡሉን ምምንዝዖም ኣይተረፍምን ። በዚ
ምኽንያት እዚ ከኣ፡ ብሰንኪ መስፍናዊ ምምሕዳርን ባህልን ከም
ነውሪ ብእምነት ሕብረተ ሰብና ውጉዳት ዝነበሩ ናይ ኢደ ጥበ
ብ ስርሓት/ማለት ሐጺን ምቕጥቃጥ ምጽራብ፡ ምንዳቕ ወዘተ../
ዝውቱራት እናኾኑ ስለ ዝኸዱ ሕዝብና ኣብ ማሕረስ ጥራይ ምው
ባኡ ተረፈ ።

ምስ እዚ ተተሓሒዙ፡ ቀዳሚ ኣብ ሃገርና ከም ቀኑሉ ጌርና
ዘይንወሰደ ዝነበርና ናይ ብሕታውነት፡ ወይ ጥቕሚ ውሉቀ ሰባት
ልዕሊ ጥቕሚ ሕዝቢ ናይ ምውዓል ባህሊ ተላዒለን ማዕበለን ።

ጥልያን ተሳዒሩ ክወጽእ ምስ ተገደደ፡ብዙሓት ሰርሓትን ፋብሪ
ካታትን የገልግሉ ንዝነበሩ ደቂ ዓዲ ጠንጢኖሞ ወይ ብሸርክ
ነቶም ንክሰርሕዎ ተሰማሚዑ ንደቂ ዓዶም ብውሑዱ ይመውዝ እናኸ
ፈሉ ብር ሃጸም ዝኸሰቡን ዝሀብተሙን እዮም ። ቁጽርም አዚዩ ው
ሑዱ እኳ እንተነበረ፡ ቁጠባዊ ተሕዝቶኦም ምስ ሃጸያውያን ዝተ
አሳሰረ ስለ ዝኾነ፡ምእንቲ ሀብቶም ከይተርፍም ከአ ምስ መ
ስፍናውያን እና ተሰማሚዑ ንሕዝቢ ጸቕጥን ገዙእን ጭቆናን ገይ
ርም ክምዝምዝዎ ስለ ዝደለዩን፡አብ ባዕዳዊ መግዛእቲ ኤርትራ
ውያን ዘለዎም ተራ ምስ ቁጽርም ዘይመጣጠን እዩ ።መንግሥቲ
ኢትዮጵያ ነዚአቶም ኦፍ ኦፍ ኢሳ ኣቀባጢራ ስለ እተሓዞም ደ
ለይታን ጠገዝታን እዮም ።ምስ ርእሰ ማሉውያን፡ርእሰ ማላዊ
ባህሉ ይመጽእ ።ሕዝቢ እናጨቆንካ ምህብታም ጥዑም ምብላዕን
ምስታይን ሕልሚ ናይ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ይኸውን ። "እግዚአብ
ሔር ንሃብታማትን ንጸጋታን ሰኑይ መዓልቲ እዩ ፈጢሩዎም "
ተባሂሉ ከተረት ዝሰማዕና አሎና ።እቲ ዝተረፈ ዓርቢ ረቡዕ
ተፈጢሩ ማለት ድዩ ።ጥልያን ኮነ ኢሉ ንጻዕዳ ሰብ ጸቡቕ፣
ሃብታም፣ዝይለምን፣ዝይሰርቕ ወዘተ...ገይሩ ስለ ዝቐረበ፡ዝ
ሃብተሙ ዘበለ ዝጸዕዱ ኩይኑ ዝሰምዖ መሲሉ አሉ ።ምጽዕዳው
ንዱነት ሕብሪ ምልዋጥ ማለት አይኮነን ።ባህልኻ ንዲፍካ ባህ
ሊ ናይቶም ርእሰ ማላውያን ጸዓዱ እውን ምቕባልን ምጽናዕን
እዩ ።ስለዚ ከአ አብ ሕብረተ ሰብና መስተ፣ዝሙት፣አብ ሸገር
ሕብረተ ሰብኪ ዘይምግዳስ፣ከተማን ገጠርን እናበልካ ምፍልላይ
ወላዱን ውሉዱን ክም ዘይሰማምዑ ምግባር፣እዚ ኩሉ ርእሰ ማለ
ነት ዘምጽኦ ባህልታት እዩ ።አብ ከተማታትና ከአ ክዝውተር
ንፀኸበ ።መስፍናውያንን ርእሰ ማላውያንን ንዘይናትናን ብዕሉ
ገን ባህልታት እዚ አብ መንገ ሕዝብና ክምዝሰፍርን ንጠንገሉ
ም ክአ ክም ዝምርዝም ምግባርን ንመግዛእቶምን ጭቆናምን ም
ቕእ ኩነታት ፈጢሩሎም ይርከቡ ።

መንግሥቲ ኢትዮጵያ ከአ ብወገና ሕዝብና ነጻነትን ሓርነትን መታን ከይጋደል አብያተ መስተን አመንዝራነትን ብብዝሒ ብምሸፋትን ሓሸሽ ከም ዝዝውተር ብምግባርን ምራሉ ሰቢራ ከም አትገዝኦ ማንም ዘይስሕቶ እዩ ::

አብ ኤርትራ ንኩለን ብጫራት ዝጥርንፍ ሓደ ዓብላሊ ባህሊ አሎ ክንብል አኳ አንተዘይከአልና፡ብሓፈሻኡ ሰለስተ ዓይነት ባህልታት ተሐናፊጹ ንረኽቦ ::እቲ ቀዳማይ፡ካብ አቦታት ዝተወርሰ ናይ ሓባር ናብራን ማሕበርነት ወይ ዓስነትን፡ናይ ምትሕግጋዝን ምትሕልላይን፡አጋይሽ ናይ ምቕባልን ናይ ለገስናን ሕውነትን ባህሊ እዩ ::እቲ ካልአይ ዶማ ካብ መስፍናዊ ምዕባለ ዝተወርሰ ናይ ገዙአ ምኽንን፡አብ ክአለትካን ሓይልኻን ዘይምትእምማንን አብ ትሕቲ ጸላእ ገይቶትን ነጋውስን ምንባርን ብሓጺረ ቦታ ዝበረቐ ጸሓይና ዝነገሰ ንጉሥና ••ተብል መሕፈር ምስሊ ዝጥቀለለ ዶሙር ባህሊ እዩ ::እቲ ሳልሳይ ካአ እቲ ካብ ርእሰ ማላውያን ዝተወርሰ ብሕታውነትን ውልቀ ሰብነትን ዝመንቀሊኡ ናይ ንዓይ ይጥዓመኒ ናይ ምምዝማዝ፡ናይ ሀርፋን ናይ መስተን ዝሙትን ሓሸሽን ብዕለገናን ባህሉ እዩ ::
ስለዚ አብዚ ዘለናዮ ዘመን፡ሕዝብና አብ ውሽጡ ሰለስተ ዘይሰማምዑን ዝተገራጨውን ባህልታት ተዓጊጡ፡መግዛእቲ አስካሕኳሕዩ መንነቱ ንምርካብን ባህሉ ንምምዕባልን አብ ምዃል ይርከብ_አሎ ::_

ሕዝብና ክንብል አንከሎና እቲ ዝበዝሐ ወይ ሓፋሽ ሕዝቢ እቲ ከም ሓረስታይ ሠራሕተኛ ኩይኑ አብ ትሕቲ መግዛእትን ምዝማዝን መስፍናውያንን ሃጸያውያንን ዝጭቆን ዘሎ ማለትና እዩ:: ከምቲ ዝተገለጸ፡ሽሕኳ ነቲ ካብ አቦታት ዝወረሶ ናይ ሓባር አነባብራ አይገደፍን ኢሉ አጸኒዑ ሒዙዎ ይርከብ አውን እንተሃለወ አብ ልዕሊ አዚ ቀ ኑዕን ታሪኻውን ባህሉ ብውጹዓት መስፍንት

ርእሰ ማላውያንን ዘይደለዩን ከቀጻጸር ከአ ዘይከአለን ዘይናቶ ባህልታት ስለ ዝተጻዕና፡ናይ ገዛእ ርእሱ፡ናይ ሓፋሽ ሕዝቢ ባህሊ ከየማዕበለ ተዓጊቱ ይርከብ ። ባህሊ ኤርትራ ናይ ሓፋሽ ሕዝቢ ኤርትራ ባህሊ እዩ ከንብሉ እንኽእል፡ እዚ እብ ሕብረተ ሰብና ዓብሊሉ ዝርከብ መስፍን ርእሰ ማላዊ ባህሊ ፈጺሙ ተደምሲሱ ብሰውራዊ ባህሊ ወይ ብናይ ሓፋሽ ሕዝቢ ክትካእ እንከሎ ጥራይ እዩ ።

ሰውራ ዝብ ሃለ፡ሓደ ገዙእን ውጹዕን፡ምዝሙዝን ጭቁንን ሕዝቢ እንጻር ገዛእቱን ወጻዕቱን መዝመዝቱን ጨቆንቱን ተላዒሉ ብፖለቲካዊ ቃልሰን ብሓይሊ ብረት ሱር መሠረት እጥፊኡ ነጻነቱን ሓርነቱን ማዕርነቱን ምስ ዝጓናጽፍ እዩ ። እዚ ዝተኸሉ መንግሥቲ ከአ መግዛእትን፡ወጸዓን ምዝማዝን ጭቁናን ዘይብሉ ይኸውን ። ሃብቲ ሃገር ኣብ ከንዲ ብውሑዳት ሰባት ዝውነን ናይቲ ሓፋሽ ሕዝቢ ይኸውን ። ሓረስታይ ሓሪሱ፡ሠራሕተኛ ከአ ሰሪሑ ፍረ ጻምኡ ይረክብ ። ገይታን ጊላን ስለ ዘይብሉ መስፍንነት ይጠፍእ ። ብሕታውነትን ውልቀ ሰብነትን ከአ ስለ ዝውገዱ ርእሰ ማልነት ይተርፍ ። ምስ እዚ ሓዲሽ ሰውራዊ ምዕባለ እዚ ሓዲሽ ባህሊ ይፍጠር፡ሰውራዊ ባህሊ'ዚ ከአ ይበሃል ።

እዚ ዘሎናዮ እዋን፡ሕብረተ ሰብና ካብ መስፍነ ርእሰ ማላዊ ናብ ሰውራዊ ባህሊ ዝሰጋገረሉ ስለ ዝኾነ፡መጻኢ ተሕዝቶ ናይ ባህልና እንታይ ክኸውን ከም ዘለዎ ናይ ምትንታንን ምርዳእን ዓብይ ሓላፍነት አሎና ። ምኽን እቡ ካብ ብሕጂኡ ሓደ ሓደ ለውጥታት ነስተባህል አሎና ። ንእብነት ሞት እብ ሕብረተ ሰብና ሓደ ካብቲ አዝዩ ዝፍራሕን ዘሰካሕክሕን መፈጸምታ ናይ ዝኾነ ይኹን ሰብ እዩ ዝቁጸር ። እብ ሰልፍና ግን ንዕላማኻን ን ሃገርካን ሙማት መስዋእትነት ስለዝኾነ ከም መርዓ እዩ

ዝ ቁጽር ። እዕሙቕ ስቢሉ ንዝጠስብ እዚ ጠደ መሠረታዊ ናይ ባ
ህሊ ለዊጡ ምኳኑ ብሩህ እዩ ። ከምኡ እውን ቋንቋታትናን ጽሑ
ፋትናን ዘረባናን ብዛዕባ ሰውራ ወይ ገድሊ ስለ ዝኾነ ከየስ
ተኻሃለናሉ ሰውራዊ መለኮው ሒዙ እዩ ዝገስግስ ዘሎ ። ካብ ኩሉ [illegible]
ዘገድስና ግን ተቐባልነትን ተጠባባርነትን ናይ ሕዝብና እብ ሰ
ውራናን መጻኢ መንግሥትናን እዩ ። እዚ ከአ ሕዝብና ግዙእን ጭ
ቁንን ኩንካ ናይ ምንባር ለምዲ ነጺጉ ባዕሉ ንከመጠደር ዘለዎ
ሕልና እማዕቢሉዎ ምህላው ስለ ዘመልከት ባህሊ ጠፋሽ ሕዝቢ ገ
ቡእ ሰፍራሉ እናጠዘ ይኸይድ ኣሎ ማለት እዩ ። ጃንሆይ መጺኦም
ብዓሞየ ከዕለልዶም ። ኢሉካ ዝዱረፍ ዝነበረ ። ክላሽን መጺኣ
ብቀሊሉ ወይለኻ እምጠራይ ። ካብ ተባህለ ዋእ ወይለኹም እምበር
እምጠረ ።

ሰውራዊ ባህልና ናይ ማሕበራዊ ግብርን ማዕርነትን እ[illegible]
ከንብል እከሎና ፡ ነቲ ካብ ኣቦታትና ዝወረስናዮ ናይ ጠባር ባህ
ሊታት ምሉእ ብምሉኡ ክንቅበሎ ኢና ማለት አይኮነን ። ባህሊ አ
ቦታትና ቀኑዕ እንተነበረ እውን ብዙሕ ሃይማኖታውን ወገናውን
ዓሌታውን ጾታውን አፈላላይ ስለ ዝነበርን ዘለዎን ፡ ከም መጠን
ሃገራዊ ኤርትራዊ ባህሊ ክንወስዶ ደረጃ ምዕብልና ኣየፍቀደለ
ናን እዩ ። ክሳብ እቲ ባህሊ ኤርትራውያን ካብ ዝኾነ ይኾን
ሃይማኖታውን ወገናውን ዓሌታውን ጾታውን ተሕዝቶኡ ጠራ እንተ
ጸእሉን ግዜ ፡ እብ መንጎ ሕዝብና ማዕበት ተኺልና እሎና ኢልና
ክንዛረብ ስለ ዘይንኽእል ፡ ካብ ባህሊ ኣቦታትና ፈጺምና እንተ
ጸግን እንቅበሎን እነማጠይሽን ለምዲታትን እምነትን ክህሉ እዩ ።
ብዙሕ ዘይተንክፍ ብእሉ ሳዕቤን ... ። እዚ ከአ ተጠ
ሕዝቢ ኤርትራ በብወገኑ [illegible] ዘኽርዕን ባህሊ እለዎ ። እዚ ከአ ሰው
ር ኒፋን ተማምዳን ተነፍዳን ሰውራዊ መለኮው ምስ ጠዘ እዩ ሰው
ራዊ ባህሊ ዘብሃል ።